

Zastupljenost hrvatskih časopisa u bibliografskoj bazi Scopus

Priredila: Tamara KRAJNA

Cilj je svakog znanstvenika istraživača rezultate svojih istraživanja ponuditi široj znanstvenoj zajednici. To se postiže na način da se za objavljivanje radova biraju časopisi koji po svojoj znanstvenoj i stručnoj kvaliteti zadovoljavaju uvjete koje proizvođači pojedinih bibliografskih baza postavljaju kao ključne faktore pri odabiru časopisa za indeksiranje. Dakle, samo časopisi uvršteni u bibliografske baze podataka omogućuju autorima da budu vidljivi i prepoznati u domaćoj i međunarodnoj znanstvenoj zajednici.

Bibliografske baze obrađuju pojedine članke, strukturirajući ih u razna kazala, nude osnovne podatke o radu: ime autora, naslov rada, naziv časopisa u kojem je rad objavljen... S obzirom na porast broja znanstvenih časopisa, bez bibliografskih baza bilo bi gotovo nemoguće pratiti što se u znanosti zbiva.

O važnosti uključivanja časopisa u bibliografske baze govori i činjenica da se članci indeksirani u najvažnijim bibliografskim bazama vrednuju za akademska i stručna napredovanja. Sukladno tomu, *Ministarstvo*

znanosti, obrazovanja i športa izradilo je *Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja* (<http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2005/1633.htm>), kojim regulira akademsko napredovanje u Hrvatskoj. Za područje tehničkih znanosti *Pravilnik* je bibliografske baze podijelio u kategorije A i B. U kategoriju A pripadaju baze *Current Contents* i *Science Citation Index*, odnosno časopisi koje te baze indeksiraju.

U kategoriju B uvršten je veći broj bibliografskih baza podataka, među ostalima i bibliografska baza *Scopus* (<http://www.scopus.com/scopus/search/form.url>) tvrtke *Elsevier*. Ta baza trenutačno nudi više od 30 milijuna sažetaka te više od 275 milijuna web-stranica te je to čini najposebnijom bibliografskom bazom. Baza *Scopus* dostupna je hrvatskoj znanstvenoj zajednici, a pristup bazi određen je IP rasponom evidentiranim pri *Centru za online baze podataka* (<http://www.online-baze.hr/ob/novosti>).

Osim članaka iz znanstvenih i stručnih časopisa iz svih područja znanosti, baza *Scopus* indeksira i konferencijske materijale. Baza se ažurira dnevno.

Bazu *Scopus* još interesantnijom čini mjerenje i iskazivanje citiranosti pojedinih radova. Unutar korpusa članaka koje obrađuje, također obrađuje sve referencije koje se u člancima pojavljuju te na taj način broji citiranost određenog rada.

Bibliografska baza *Scopus* indeksira 64 hrvatska znanstvena, odnosno stručna časopisa. Lista hrvatskih časopisa koji su zastupljeni u *Scopusu* prikazana je u tablici 1. Osim naslova časopisa, tablica prikazuje i *ISSN* časopisa te raspon godina koje su u bazi indeksirane. Jedan od naslova koji *Scopus* indeksira je i časopis *Polimeri*. Osim *Scopus*a, časopis *Polimeri* indeksiran je u još petnaestak priznatih međunarodnih bibliografskih baza.

Trenutačno *Scopus* indeksira 587 radova iz časopisa *Polimeri*, u rasponu od 1985. do 2007. godine. Najveći broj radova je iz 2001. godine (58 radova) te 2005. godine (53 rada). Broj radova prema autorima kreće se u rasponu od jednog rada do 29 radova (1 autor), dok je raspon citiranosti do maksimalnih 6 citata po radu.

TABLICA 1. Lista hrvatskih časopisa u bibliografskoj bazi *Scopus*

Naslov	ISSN	Zastupljenost u <i>Scopusu</i>
<i>Acta Adriatica</i>	0001-5113	1973., 1980., 1982. 1983., 1985., 2005. 2006.
<i>Acta botanica Croatica</i>	0365-0588	1980. 1983., 1985., 1996., 1998. - 2006.
<i>Acta clinica Croatica</i>	0353-9466	1993. - 2007.
<i>Acta clinica Croatica, Supplement</i>	0353-9474	1997. - 1998.
<i>Acta dermatovenerologica Croatica</i>	1330-027X	1994. - 2007.
<i>Acta Facultatis medicae Fluminensis</i>	0065-1206	1988. - 1994., 1996., 1998. - 1999., 2001. - 2002.
<i>Acta medica Croatica</i>	1330-0164	1991. - 2006.
<i>Acta pharmaceutica</i>	1330-0075	1992. - 2007.
<i>Alcoholism</i>	0002-502X	1973., 1975. - 1978., 1988. - 2006.
<i>Arhiv za higijenu rada i toksikologiju</i>	0004-1254	1965. - 2007.
<i>Brodogradnja</i>	0007-215X	1966., 1985. - 1988., 1994., 1996. - 2007.
<i>Chemical and Biochemical Engineering Quarterly</i>	0352-9568	1987., 1996. - 2007.
<i>Collegium antropologicum</i>	0350-6134	1978. - 1985., 1987., 1993., 1996. - 2007.
<i>Croatian Journal of Gastroenterology and Hepatology</i>	0353-9296	1992. - 1998.

<i>Croatian Medical Journal</i>	1332-8166	1992. - 2007.
<i>Croatica chemica acta</i>	1334-417X	1980. - 1981., 1996. - 2006.
<i>Diabetologia Croatica</i>	0351-0042	1972. - 2007.
<i>Društvena istraživanja</i>	1330-0288	1996. - 2007.
<i>Ekonomska istraživanja</i>	1331-677X	2000. - 2006.
<i>Farmaceutski glasnik</i>	0014-8202	1990. - 2007.
<i>Food Technology and Biotechnology</i>	1330-9862	1996. - 2007.
<i>Geofizika</i>	0352-3659	1989. - 1992., 1996. - 1999., 2001., 2003. - 2006.
<i>Građevinar</i>	0350-2465	1980., 1985., 1994., 1996., 2000. - 2007.
<i>Gynaecologia et perinatologia</i>	1330-0091	1993. - 2007.
<i>Gynaecologia et perinatologia, Supplement</i>	1331-0151	2003. - 2006.
<i>Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja</i>	1331-3010	1999. - 2006.
<i>Hrvatske vode</i>	1330-1144	2001. - 2007.
<i>Hrvatski geografski glasnik</i>	1331-5854	1998. - 2000., 2002. - 2005.
<i>Hrvatski meteorološki časopis</i>	1330-0083	1991. - 1998., 2000. - 2001., 2003. - 2005.
<i>Infektološki glasnik</i>	1331-2820	2002. - 2006.
<i>Informatologia</i>	1330-0067	2005.
<i>International Journal for Engineering Modelling</i>	1330-1365	1994. - 2005.
<i>Kemija u industriji / Journal of Chemists and Chemical Engineers</i>	0022-9830	1993. - 1999., 2001. - 2007.
<i>Libri oncologici</i>	0300-8142	1972. - 1978., 1988. - 1999., 2001. - 2005.
<i>Liječnički vjesnik</i>	0024-3477	1964. - 2007.
<i>Mathematical Inequalities and Applications</i>	1331-4343	1998. - 2007.
<i>Medica Jadertina</i>	0351-0093	1988., 1990. - 1995., 1997. - 2000., 2002. - 2006.
<i>Medicina</i>	0076-6046	1991. - 2007.
<i>Medicus</i>	1330-013X	2002. - 2006.
<i>Mehanizacija šumarstva</i>	0352-5406	2000.
<i>Metalurgija</i>	0543-5846	1970. - 1971., 1982. - 1983., 1985. - 1991., 1993. - 2007.
<i>Naše more</i>	0469-6255	1994. - 2006.
<i>Natura Croatica</i>	1330-0520	1992. - 2006.
<i>Neurologia Croatica</i>	0353-8842	1991. - 1992., 1996. - 2006.
<i>Paediatrica Croatica</i>	1330-1403	1993. - 2007.
<i>Periodicum biologorum</i>	0031-5362	1980., 1984., 1986., 1990. - 2007.
<i>Pharmaca</i>	0031-6857	1989. - 2006.
<i>Podravina</i>	1333-5286	2003. - 2006.
Polimeri	0351-1871	1985. - 2007.
<i>Pomorstvo</i>	1332-0718	2001. - 2006.
<i>Promet - Traffic - Traffico</i>	0353-5320	2001. - 2007.
<i>Psihoterapija</i>	0350-3186	1973., 1999.
<i>Psychiatria Danubina</i>	0353-5053	1989. - 1996., 2002. - 2006.

<i>Radovi Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu</i>	1331-2758	1998. - 2000.
<i>Rudarsko-geološko-naftni zbornik</i>	0353-4529	1994. - 2006.
<i>Socijalna ekologija</i>	1330-0113	1994. - 2006.
<i>Socijalna psihijatrija</i>	0303-7908	2000. - 2007.
<i>Strojarstvo</i>	0562-1887	1966., 1980. - 1990., 1994. - 2004.
<i>Suvremeni promet</i>	0351-1898	1981. - 1983.
<i>Tehnički vjesnik</i>	1330-3651	1994. - 1995., 1997. - 2006.
<i>Tekstil</i>	0492-5882	1989. - 2006.

Impakt faktor – broj koji proždire znanost^{*,**}

Priredila: Jelena MACAN

Nikad nismo pomislili da bi se mogao pretvoriti u kriterij procjenjivanja prilikom dodjele novca i projekata, kaže Eugene Garfield. Sve je počelo tako nevino, prije 50 godina, kad je Eugene Garfield, pokušavajući unaprijediti crpljenje informacija iz znanstvenih časopisa, zamislio i okrstio impakt faktor (faktor utjecaja, čimbenik odjeka, e. *impact factor*), sustav ocjenjivanja časopisa da bi se olakšalo probiranje najbitnijih publikacija iz mnoštva manje vrijednih naslova. Iako je impakt faktor prvi put spomenut 1955., Garfield je tek 1960-ih zajedno s kolegom potpuno razvio taj koncept. Da bi se odredilo koji su časopisi najbitniji znanstvenicima, uzima se citiranost prosječnog članka u pojedinom časopisu. Ta računovodstvena metoda sama po sebi nije ništa posebno i izvan znanstvenih krugova malo tko je za nju i čuo. No danas Garfield uspoređuje svoju zamisao s nuklearnom energijom, koja može pomoći, ali i izazvati veliku štetu ako se zloupotrijebi. Osnovna definicija impakt faktora vrlo se malo promijenila s vremenom, iako je izračun sad većinom automatiziran računalnim algoritmima koji prosiju milijune citata na godinu. Na primjer, da bi se izračunao faktor utjecaja za *Nature* za 2005., podijeli se broj citata iz 2004. s brojem svih članaka objavljenih u 2002. i 2003., čime se dobiva impakt faktor od 32,182, deveti po veličini među svim časopisima. To je broj za kojim žude svi urednici i nakladnici diljem svijeta

jer više od polovice svih znanstvenih časopisa ima faktor utjecaja ispod 1. Impakt faktor zamišljen je tako da bi se manji časopisi mogli nositi s većima. No izračun diskriminira polja koja sporije napreduju, poput matematike gdje nije neobično citirati literaturu staru desetljećima, a citiranost članaka starijih od dvije godine ne ulazi u proračun faktora. Stoga je primjena impakt faktora posebice nezgodna kod usporedbe različitih polja istraživanja. Također vrijedi da se pravi utjecaj nekog rada na znanstveno područje može procijeniti tek nakon 10 do 20 godina. Drugi je nedostatak faktora taj što broji samo citiranost članka i time zanemaruje njegov mogući prinos u primjeni.

Impakt faktori postigli su takvu moć, posebice u posljednjih pet godina, da počinju upravljati znanstvenim radom. U Europi i Aziji, a sve više i u Sjedinjenim Američkim Državama, mogu imati ključnu ulogu pri zapošljavanju, izboru u zvanja i dodjeljivanju projekata. Kritičari tvrde da se groznica impakt faktora širi i prijeti skretanjem smjera istraživanja: danas znanstvenici radije rade na *modernim* temama koje će lakše završiti u časopisima visokih faktora utjecaja umjesto da nastavljaju bitna istraživanja koja možda trenutačno nisu popularna. Gleda se samo kratkoročna korist i skače s teme na temu jer je detaljnije razrade površno atraktivnih tema teže objaviti u časopisima s viso-

kim faktorom. Cijeli fenomen započeo je prije otprilike 10 godina, kad je sve veća raširenost interneta omogućila jednostavan pristup podacima *ISI*-ja, kompanije koja računa statistike citiranosti i impakt faktore časopisa, i koju je 1992. od Garfielda otkupio *Thomson Corporation*. Ta korporacija nastojala je povećati unosnost statističkog poduzeća kupujući baze podataka i reklamirajući svoje usluge.

Impakt faktori postali su popularni kao objektivna mjera višestruke primjene. Knjižničari s pomoću njih mogu odlučivati koje časopise naručiti, a koje ukinuti, urednici i nakladnici prema njima mogu pratiti uspjeh svojih časopisa u usporedbi s konkurencijom, a znanstvenici tako mogu procijeniti gdje bi njihovi radovi dobili najviše pozornosti. I doista, časopisi s višim faktorom dokazano učinkovitije šire objavljenu informaciju jer se njima posvećuje veća pozornost.

I tako su s vremenom impakt faktori postali toliko privlačni znanstvenicima da su se počeli primjenjivati ne samo na časopise nego i na istraživače. U idealnom slučaju, prilikom procjene trebalo bi se gledati koliko je puta citiran pojedini rad ili pak autor, no to zahtijeva vremena i novca, a impakt faktori nude prečicu. Također pomažu u suvremenom svijetu iznimno specijaliziranih znanstvenih područja: komisijama koje

* Priredeno prema člancima Richarda Monasterskog *The Number That's Devouring Science* iz *The Chronicle of Higher Education* 52(2005)8, A12, *Impact Factors Run Into Competition* iz *The Chronicle of Higher Education* 52(2005)8, A17 i transkripta razgovora istog autora s A. A. Agrawalom, objavljenim na web-stranicama istog časopisa.

** Članak je, uz dopuštenje Uredništva preuzet iz *Glasnika Društva diplomiranih inženjera i prijatelja kemijsko-tehnološkog studija*, broj 37 od prosinca 2006.